

Stulecie Société Préhistorique Française

Inicjatywa powołania Société Préhistorique Française wypłynęła od dr. Paula Reymonda i prof. Emila Riviere, dzięki którym zebrał się w Paryżu 7 grudnia 1903 r. komitet inicjatywny i ułożył projekt statutu mającego powstać Towarzystwa. Ostatecznie Société ukonstytuowało się 6 stycznia 1904 r., a ideę powzięło pięciu paleontologów w Bonieux (Vaucluse). W pobliżu tego miejsca, w Avignon, 21–25 września 2004 r. zorganizowano 26 Sesję Kongresu Prahistorycznego Francji (Congrès préhistorique de France) poświęconą stuleciu Towarzystwa. Jej tematem jest *Un siècle de construction du discours scientifique en archéologie préhistorique*. Zaplanowano, że pierwsze posiedzenie będzie miało miejsce w pałacu papieskim, w sali, w której odbywały się konklawe. Został powołany Komitet Naukowy Kongresu grupujący uczonych według zainteresowań i specjalizacji: paleolitu starszego i środkowego, paleolitu młodszego, epipaleolitu i mezolitu, neolitu, epoki brązu, sztuki prahistorycznej, archeologii pogrzebowej (funéraire), archeometrii, ewolucji metodologii. Do Komitetu weszli przedstawiciele szeregu uniwersytetów francuskich, muzeów, ministerstwa kultury, placówek badawczych CNRS i innych, służb konserwatorskich oraz działacze Towarzystwa. Weszli także uczeni z innych krajów: Włoch, Szwajcarii, Niemiec, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych. Rada liczy 45 osób. Na ostatni dzień Kongresu zaplanowano inaugurację plakietki w grocie Gombette w Bonieux (Vaucluse), upamiętniającej powstanie Towarzystwa.

Już na kwiecień (19–24) 2004 r., a więc przed Kongresem w Avignon, instytucja zwana Congrès du Comité de travaux historiques et scientifiques zaplanowała odbycie w Besançon specjalnego kolokwium związanego z obchodami stulecia SPF, pod ogólnym tytułem *100 ans d'évolution des idées sur le Temps en Préhistoire*.

Organizatorzy obchodów szeroko rozestali materiały dotyczące Towarzystwa i jego Jubileuszu. Egzemplarz dotarł też do Redakcji „Archeologii Polski”. Materiały te noszą tytuł: *Un siècle de Préhistoire. Manifestations du Centenaire de la Société Préhistorique Française*.

Liczba członków Towarzystwa wynosiła w 2002 r. około 1 500, w tym 1 042 indywidualnych. Towarzystwo ma charakter otwarty i obejmuje zarówno zajmujących się prahistorią zawodowo, jak i amatorów. Ślusznie zauważono, że w momencie powstania Towarzystwa właściwie wszyscy byli amatorami. Zakres jego zainteresowań obejmował i obejmuje — jak nazwa wskazuje — tylko pradzieje, nie sięga czasów protohistorycznych, kończy się na początkach epoki żelaza. W miarę postępu nauk w zakres zainteresowań Société weszły też archeozoologia, sztuka prahistoryczna, zagadnienia pochówków (archéologie funéraire), archeometria i metodologia rozumiana dynamicznie.

Société jest administrowane przez Conseil d'administration składający się z 24 członków i wspomagany przez szereg członków honorowych i prezydentów honorowych (G. Bailloud, C. Eluère, F. Champagne, J. Clottes, Y. Coppens, H. de Lumley, J. Guilaine, J.-P. Mohen, A. Leroi-Gourhan i D. de Sonneville-Bordes). Przewodniczy mu obecnie Jean-Pierre Fagnart. Skład Rady Administracyjnej jest starannie wyważony, tak aby obejmował specjalistów od różnych okresów pradziejów i różnych pionów naukowych, jak uniwersytety, muzea, służby konserwatorskie i placówki badawcze (CNRS i inne).

Istotnym momentem w dziejach Towarzystwa było uzyskanie przez nie 23 listopada 1910 r. statusu instytucji użyteczności publicznej. Zawdzięczało je przede wszystkim swoim akcjom dotyczącym ochrony patrymonium pradziejowego, w tym stanowisk z megalitami. Odpowiedzialność Towarzystwa za ochronę zabytków zmniejszyła się po regulacjach prawnych z lat 1941–1945 i ich późniejszych modyfikacjach, gdy państwo przejęło tę odpowiedzialność. Jednak głos Towarzystwa i sieci jego korespondentów ciągle w tych sprawach odgrywa znaczną rolę.

Organizacja przetrwała obie wojny światowe, chociaż w 1944 r. liczba członków spadła do 420.

Chlubą Towarzystwa jest jego „Bulletin de la Société Préhistorique Française” (pierwotnie „Bulletin de la Société Préhistorique de France”), wychodzący bez przerwy od 1904 r., obecnie w postaci czterech zeszytów (numerów) w roku, w nakładzie 1 700 egzemplarzy (około 800–850 stron rocznie). Zawiera oryginalne prace badawcze w języku francuskim ze streszczeniami angielskimi.

skimi, dotyczące nie tylko Francji i krajów sąsiednich, ale także syntezy badawcze poświęcone pradziejom Europy, Afryki, Bliskiego Wschodu i Ameryki — od paleolitu do wczesnej epoki żelaza. Zawiera też recenzje książek, konferencji i tez, zapowiedzi wydawnicze, wiadomości o konferencjach i wystawach, krótkie artykuły o nowych odkryciach o większym znaczeniu, korespondencje, informacje na temat życia Towarzystwa, listy nowych członków i nekrologi.

Konsekwencją posiadania Biuletynu jest powiększająca się biblioteka, składająca się z książek i artykułów dostarczanych przez członków Towarzystwa, z wydawnictw przysyłanych do recenzji przez wydawców oraz z publikacji wymienianych przez Towarzystwo za Biuletyn z innymi towarzystwami francuskimi i zagranicznymi. W roku 2002 zbiory biblioteki składały się z około 20 000 dzieł i broszur oraz około 600 periodyków. Od 1934 r. jest ona zdeponowana w Bibliothèque du Musée de l'Homme.

Sprawami wydawniczymi Towarzystwa zajmuje się Rada Wydawnicza składająca się z 35 członków, pochodzących z różnych środowisk naukowych, w tym zagranicznych (z Niemiec, Belgii, Włoch, Szwajcarii i Wielkiej Brytanii). Jest też dwóch sekretarzy: P. Bodu i C. Constantin, obaj z CNRS-Nanterre, i dwoje redaktorów: E. Thauvin-Boulestine z Nogant-sur-Marne i V. Dujardin z Service Régional de l'Archéologie-Poitiers.

Oprócz Biuletynu Towarzystwo wydaje „Acta” organizowanych przez siebie Kongresów Prahistorycznych Francji oraz różne serie: „Mémoires”, „Travaux”, serie prac poświęconych m.in. typologii przedmiotów z brązu pochodzących z badań prowadzonych na terenie Francji i przedmiotom prahistorycznym z kości.

Ze względu na dużą liczbę członków, zakotwiczenie Towarzystwa w nauce i kulturze francuskiej oraz ze względu na imponującą ciągłość w działalności jego stulecie w bieżącym roku będzie obchodzone solennie i z wielkim rozmachem. Można się doliczyć 75 miejscowości i 77 instytucji i organizacji zaangażowanych w całą Francję w udział w obchodach. Ich rozpiętość jest bardzo duża. Z jednej strony są to wielkie sesje ściśle naukowe, jak wspomniane w Avignon i Besançon, z drugiej — mniejsze konferencje, specjalnie z tej okazji zorganizowane wystawy, wycieczki, zwiedzanie stanowisk z przewodnikiem, projekcje filmów archeologicznych. Dla przykładu warto przytoczyć, że w Nicei Muzeum Archeologiczne Nice-Cimiez zamierza pokazywać stanowisko neolityczne w czasie badań, a tamtejsze Musée de Terre Amata będzie prezentować m.in. działalność Société na podstawie dokumentacji przechowywanej w tymże muzeum i w bibliotekach. Natomiast Musée de Préhistoire Régionale de Menton ma przygotować m.in. wystawę czasową poświęconą późniejszemu paleolitowi. Z kolei w Marsylii Musée d'Histoire de Marseille szkuje szereg akcji pod tytułem *100 ans de Préhistoire dans la région de Marseille. De la recherche à la vulgarisation*, w tym pokazy filmów. W Nîmes miejscowe Musée Archéologique planuje różne konferencje i zwiedzanie stanowisk pod hasłem *Un siècle de Préhistoire dans le Gard et dans le Midi méditerranéen*. W Rennes, w Musée de Bretagne ma być cykl konferencji: *Dernières découvertes sur la Préhistoire en Bretagne*. W Grenoble Musée dauphinois zorganizuje m.in. wystawę z zakresu historiografii prehistorii pt. *Un pionnier de la Préhistoire alpine: H. Müller (1865–1933)*. Musée Crozatier du Puy-en-Velay zapowiada na październik kolokwium *1904–2004 un siècle de Préhistoire et de Protohistoire dans le Massif central, bilans et perspectives*. Natomiast Association de Préhistoire du Sud-Ouest w Gramat organizuje spotkanie pod hasłem *La Société Préhistorique Française à 100 ans*, Musée de Tautavel — wystawę *Cent ans de Préhistoire dans les Pyrénées*, Université de Lyon 2 — kolokwium *100 ans de Préhistoire autour de Lyon*, a w Nemours Musée de Préhistoire d'Ile-de-France zapowiada wykład *Un Siècle de Préhistoire à la SPF*, wydanie plakietki dotyczącej historii Société oraz zorganizowanie odpowiedniej konferencji. Można dodać, że Musée des Antiquités Nationales w St.-Germain-en-Laye włączy się do uroczystości, udostępniając odnowioną Galerie Paléolithique, że zespoły grot i innych stanowisk w Arcy-sur-Cure, niektóre w trakcie badań, zostaną udostępnione, a w Guiry-en-Vexin Musée archéologique du Val-d'Oise przygotowuje wystawę *150 ans de Préhistoire en Val d'Oise* i zwiedzanie megalitów. Nie sposób wymienić wszystkiego. Niektóre planowane elementy obchodów mogą nie dojść do skutku, inne mogą się jeszcze pojawić. Ponieważ Towarzystwo ma charakter otwarty i łączy zawodowych archeologów z amatorami, wiele imprez rocznicowych jest skierowanych do szerokiej

publiczności. Charakterystycznym tego przejawem, właściwym kulturze francuskiej, może być zaproszenie na „posiłek prehistoryczny” zorganizowany w Les Baux de Provence: dania mają być przygotowane z surowców ówczesnie dostępnych, według dawnych receptur, zgodnie ze wskazaniami sugerowanymi przez archeologów. Także Musée National de Préhistoire des Eyzies-de-Tayac planuje „Le Banquet de la Préhistoire”, a Musée des Beaux Arts et d’Histoire Naturelle de Châteaudun wystawę *La cuisine à l’époque de Cro-Magnon*.

W Polsce do Société Préhistorique Française było podobne Polskie Towarzystwo Prehistoryczne, a potem Polskie Towarzystwo Archeologiczne i Polskie Towarzystwo Archeologiczne i Numizmatyczne, właśnie pod względem zasady otwartości i dążenia do szukania szerokiego poparcia społecznego, a także z powodu programowej dążności do ochrony zabytków archeologicznych. „Bulletin de la Société Préhistorique Française” dochodził do Polski co najmniej od połowy lat dwudziestych XX w. Uwzględniony był już w *Wykazie czasopism polskich i obcych otrzymywanych w zamian za „Wiadomości Archeologiczne”*¹ Występuje także na liście zamieszczonej w „Przeglądzie Archeologicznym”².

Redakcja „Archeologii Polski” łączy swój głos do płynących z całego świata gratulacji dla SPF, jednocześnie życząc dalszych stuleci owocnej działalności.

Andrzej Abramowicz

XVI kongres Association Internationale pour l’Histoire de l’Art,
Londyn, 7–13 września 2001 r.

Sesjony naukowe kongresu AIVH był organizowany przez Angielski Komitet Narodowy AIVH. W jego skład wchodziła dr Elżbieta Goszka Wronowa (Katedra Historii Sztuki w Krakowie), dr Jerzy Kucyki-Groffinger (Instytut Chemii i Techniki Jądrowej w Warszawie), dr. hab. Teresa Sawicka (Instytut Archeologii UMCS w Lublinie oraz Instytut Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie) i dr Barbara Zabala (Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze).

Na miejscu spotkał przedstawicieli z Uniwersytetu Cambridge. Kongresowi towarzyszyły też sesje z okazji otwarcia nowych galerii i kolekcji sztuki oraz spotkania w wyjątkowo wyposażonych placówkach, jak np. w pracowniach konserwatorskich Victoria and Albert Museum oraz laboratoriach analizujących.

Sesje z okazji otwarcia pracowni wykopalisk obejmował historię i technologię odkrywania od epoki brązu po okres nowożytny, głównie Europy i Środkowego Wschodu. Odbyły się też dwa sesje poświęcone sprawom organizacyjnym prowadzone Komitetu Wykonawczego, w których uczestniczyli, oprócz członków Biura AIVH, przedstawiciele Komitetu Narodowych, oraz Egzaminatorów Ogólnych Cambridge.

Obiady odbywały się również w dwa dniach. Przedstawiono i dyskutowano 47 referatów w ponad 20 sesjach naukowych, w których uczestniczyliśmy, co stanowiło znaczącą możliwość odbycia dyskusji tego samego dnia. Sesje były również wyjątkowo w tym sensie, że w różnych salach. Następnie 43 prenty przedstawiono w salach dwu salach wstęp.

Publikacja jak na ostatnich kongresach (w 1998 r. w Wiedniu i Mediolanie oraz w 2001 r. w Nowym Jorku i Cambridge) wywodziła się z dwóch sesji w sesjach naukowych. Na kongresie tradycyjnie na 120 sesjach referatów i prenty i w ponad półtora wykonywano wykładach naukowych.

¹ *Wykaz czasopism polskich i obcych otrzymywanych w zamian za „Wiadomości Archeologiczne”, „Wiadomości Archeologiczne”, t. 9: 1924–1925, z. 3–4, s. 371–373.*

² *Spis czasopism otrzymywanych przez Instytut Prehistoryczny Uniw. Pozn. na wymianę za „Przegląd Archeologiczny”, „Przegląd Archeologiczny”, t. 3: 1926, z. 2, s. 166–168.*